

DEMOGRAFIE

Obsah, metody, význam

DEMOGRAFIE

- Biosociální věda, zkoumající **reprodukcí lidských populací** (demografická reprodukce = obnova lidské populace rozením a vymíráním).
- Základní témata – počet obyvatel, změna počtu obyvatel , struktura, vývoj a zákonitosti vývoje obyvatelstva
- Cenná pro zdravotní a sociální péči
- Východisko studia zdravotního stavu obyvatelstva

Demografická statistika

- Demografická statika /statistika stavu obyvatel/, registruje a hodnotí počet obyvatelstva, jeho *rozmístění a strukturu*
- Demografická dynamika /statistika pohybu čili měny obyvatel/ - 1.měna přirozená
  - 2.měna mechanická
  - 3.měna sociálně-právní

Základní zdroje demografických dat

/základní metody zjišťování demografických jevů/

- Sčítání lidu
- Průběžná evidence demografických událostí
- Průběžná evidence migrací
- Zvláštní výběrová šetření
- Populační registr

Sčítání lidu

- patří k nejstarším statistickým akcím

Sčítání lidu

- Sběr, třídění, rozbor a publikace demografických a socioekonomických údajů týkajících se všech osob žijících na vymezeném území
- Obvykle spojeno se sčítáním domů a bytů
- Údaje pro potřeby vlastního státu, mezinárodní srovnání
- V rámci Světového programu sčítání 2010 proběhne v letech 2005- 2014 sčítání 98% světové populace

Sčítání lidu - historie

- 1.sčítání lidu (census) již před 6000 lety v Babylonu, ve starém Egyptě (3000 př.n.l.), v antickém Římě
- u nás – ve středověku – **soupisy** obyvatelstva pro vojenské a daňové účely (zkreslené údaje)
- mezník r. **1753** – **patent Marie Terezie o každoročním sčítání lidu** → **sčítání v r. 1754** – jednotně a současně na celém území soustátí
- **r. 1777** – **konskripční patent** - základ soupisů
- **r. 1857** – první sčítání obyvatel R-U (přechod mezi soupisem a moderním sčítáním)
- **r. 1869** - první řádné tzv. **moderní sčítání** (podle zákona a zásad formulovaných na statistických kongresech) → poměrně úplné a přesné. Na sčítání v R-U navazuje sč. za 1. republiky a další až do současnosti (cca každých 10 let) .
- **březen 2011** – **Sčítání lidí, domů a bytů v ČR**

Sčítání lidu domů a bytů 2011

Trendy v naší společnosti

- Roste počet obyvatel ČR – především díky cizincům
- Česká populace stárne
- Roste počet vzdělaných lidí
- Přibývá lidí, kteří nemají vůbec žádné vzdělání
- Roste počet rozvedených i svobodných
- K víře a národnosti se lidé vyjadřovali méně než v minulosti

Počty obyvatel

Proti předchozímu sčítání se zvýšil počet obyvatel ČR o **332 tisíc** na **10 562 214** lidí.

1) Vyšší porodnost v posledních letech

2) V ČR žije o 261 % více cizinců než před deseti lety, jejich počet se blíží k půl milionu

Nejpočetnější skupiny cizinců v ČR:

- Ukrajinci 117 810
- Slováci 84 380
- Vietnamci 53 110
- Rusové 36 055
- Němci 20 780
- Poláci 17 865

V České republice byli sečtení lidé 182 zemí světa.

Národnost

Na tuto dobrovolnou otázku **neodpovědělo 2,74 milionu lidí**
(v roce 2001 neodpovědělo pouze 173 tisíc obyvatel)

Nejčetnější národnosti v ČR:

- Česká 6 732 104
- Moravská 522 474
- Slovenská 149 140
- Polská 39 269
- Německá 18 772
- Romská 13 150

Počet osob romské národnosti tvoří součet lidí, kteří vyplnili pouze romskou národnost a kombinaci romské a další národnosti

Moravská národnost:

2001: 380 474 = 3,8 % z těch, co odpověděli

2011: 522 474 = 6,7 % z těch, co odpověděli

Nejvíce v Jihomoravském kraji – 254 tisíc obyvatel

Romská národnost:

2001: 11746 = 0,1 % z těch, co odpověděli

2011: 13150 = 0,2 % z těch, co odpověděli

Náboženství

Na tuto dobrovolnou otázku **neodpovědělo 4,8 milionu lidí**

(v roce 2001 neodpovědělo pouze 902 tisíc obyvatel)

Círky s největším počtem příznivců:

- 1) Římskokatolická církev
- 2) Českobratrská církev evangelická
- 3) Církev československá husitská.

Věřím, ale nehlásím se k žádné církvi
708 tisíc obyvatel

Bez náboženské víry
3 612 804 obyvatel

Rytíři jedi: 15 070 obyvatel

Největší podpora Praha

3 977 lidí, což tvoří 0,31 % všech
Pražanů

Nejmenší podpora Vysočina

pouze 0,08 % obyvatel kraje

Vzdělání

- **Roste počet vysokoškoláků**

2001: 762 459   2011: **1 117 830**   =   **nárůst o 46,6 %**

Nejvíce lidí s vysokoškolským diplomem žije v Praze (249 714),
v Jihomoravském kraji (143 968) a ve Moravskoslezském (120 668)
Středočeském kraji (120 467).

Největší podíl obyvatel s VŠ: Praha 22,5 % (každý pátý člověk v Praze
vystudoval VŠ)

Nejmenší podíl obyvatel s VŠ: Karlovarský kraj 7,2 %

- **Roste počet lidí bez vzdělání**

2001: 37 932   2011: **47 253**   =   **nárůst o 24,6 %**

Nejvíce lidí, kteří nemají žádné vzdělání, je v Moravskoslezském kraji
(6 536), v Ústeckém kraji (6 335) a v Středočeském (5372) Jihomoravském
kraji (4 283).

Největší podíl lidí bez vzdělání: Ústecký a Karlovarský kraji
(skoro 1% obyvatel daného kraje)

Rodinný stav

V České republice roste počet rozvedených i svobodných lidí a klesá počet těch, kteří žijí v manželství.

Muži:

Počet rozvedených: nárůst o 37,7 %

Počet svobodných: nárůst o 10,4 %

Počet ženatých: pokles o 6,3 %

Největší podíl rozvedených:

1) Karlovarský kraj: 11,9 %

2) Ústecký kraj: 11,2 %

Nejmenší podíl rozvedených:

Vysočina: 7,3 %

Ženy:

Počet rozvedených: nárůst o 33,4 %

Počet svobodných: nárůst o 9,9 %

Počet vdaných: pokles o 7,1 %

Největší podíl rozvedených:

1) Karlovarský kraj: 14,1 %

2) Ústecký kraj: 13,4 %

Nejmenší podíl rozvedených:

Vysočina: 8,5 %

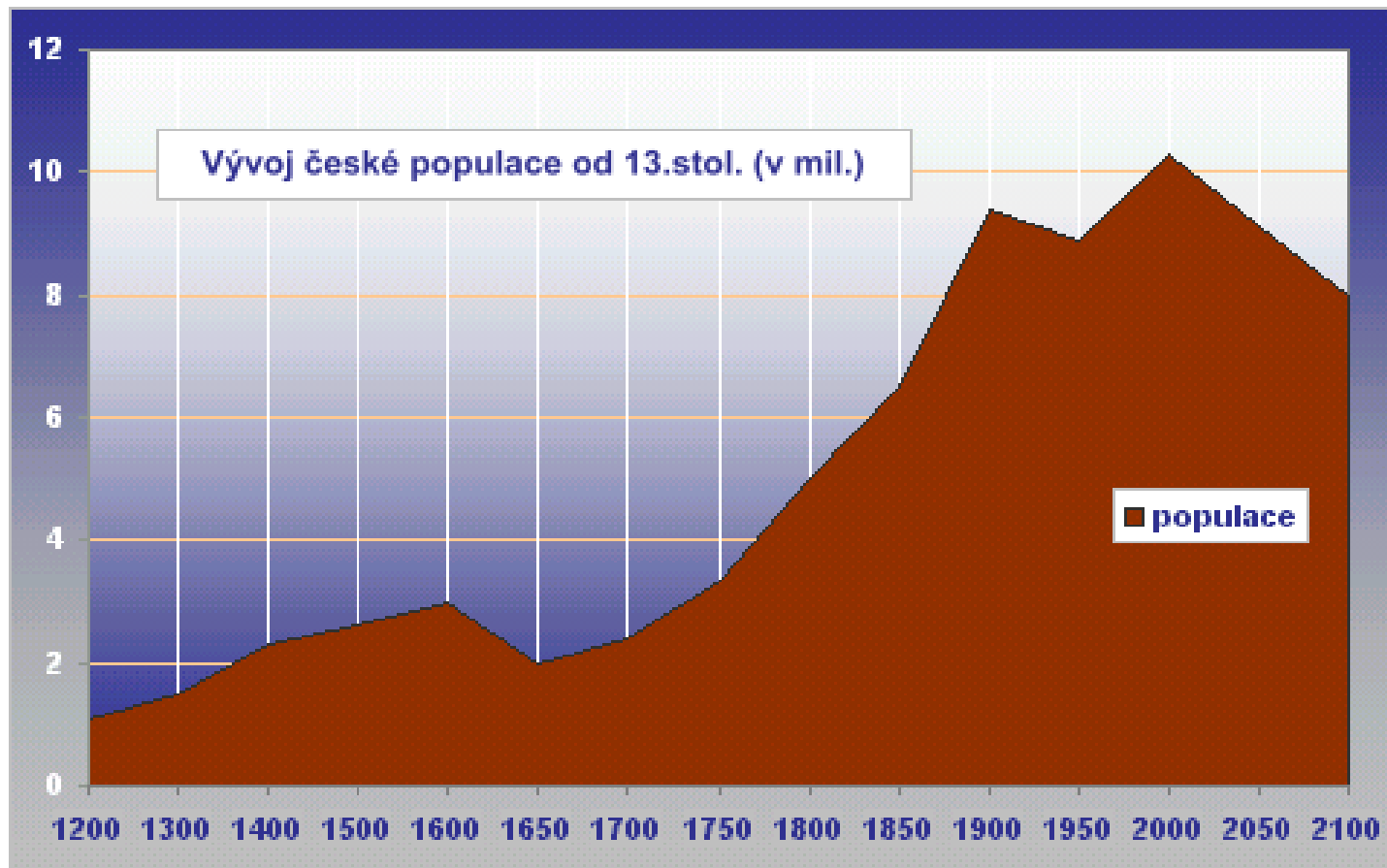
K registrovanému partnerství se přihlásilo 2055 osob

Počet obyvatelstva

- Základní demografický ukazatel
- Stav/počet /obyvatel k určitému okamžiku
- Počáteční stav
- **Střední stav** / k 1.7.daného roku/
- Koncový stav

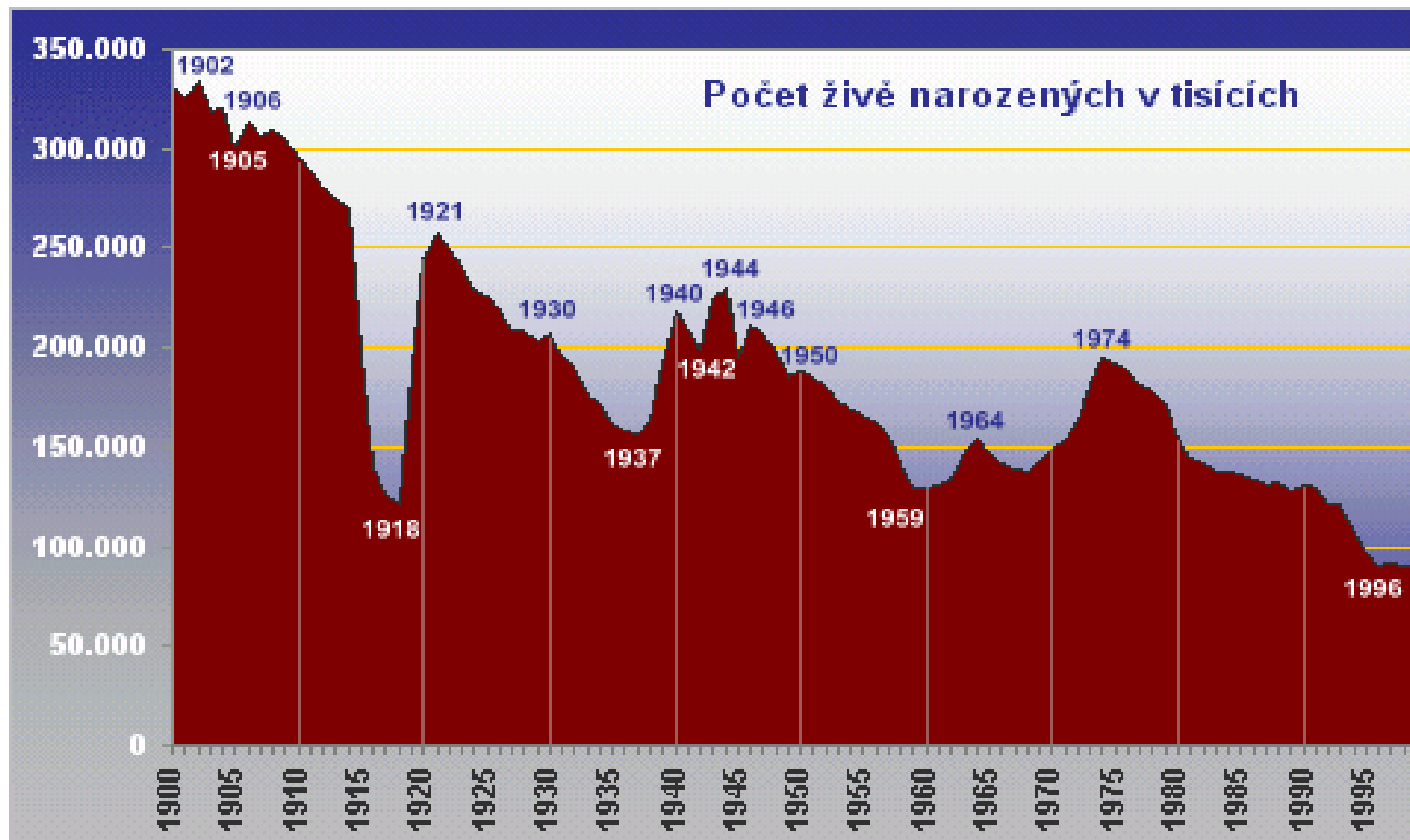
/přesný počet obyvatel znám pouze k datu sčítání lidu, jinak odhady/

Vývoj početního stavu populace obývající území dnešní ČR

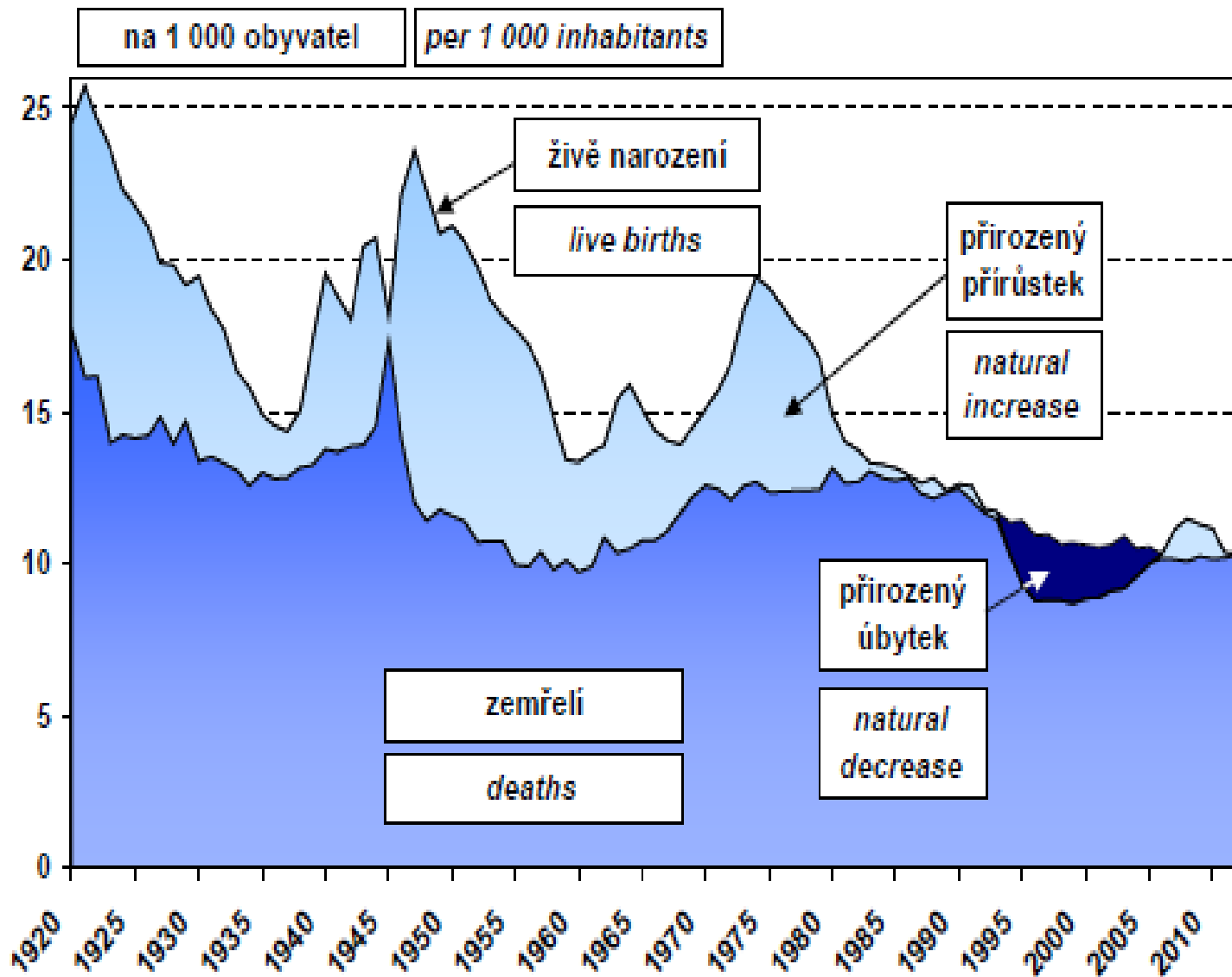

Vývoj počtu živě narozených dětí ve 20.st.na území dnešní ČR

Vývoj demografických ukazatelů

Trend of demographic indices

Struktura /složení, skladba/ obyvatelstva

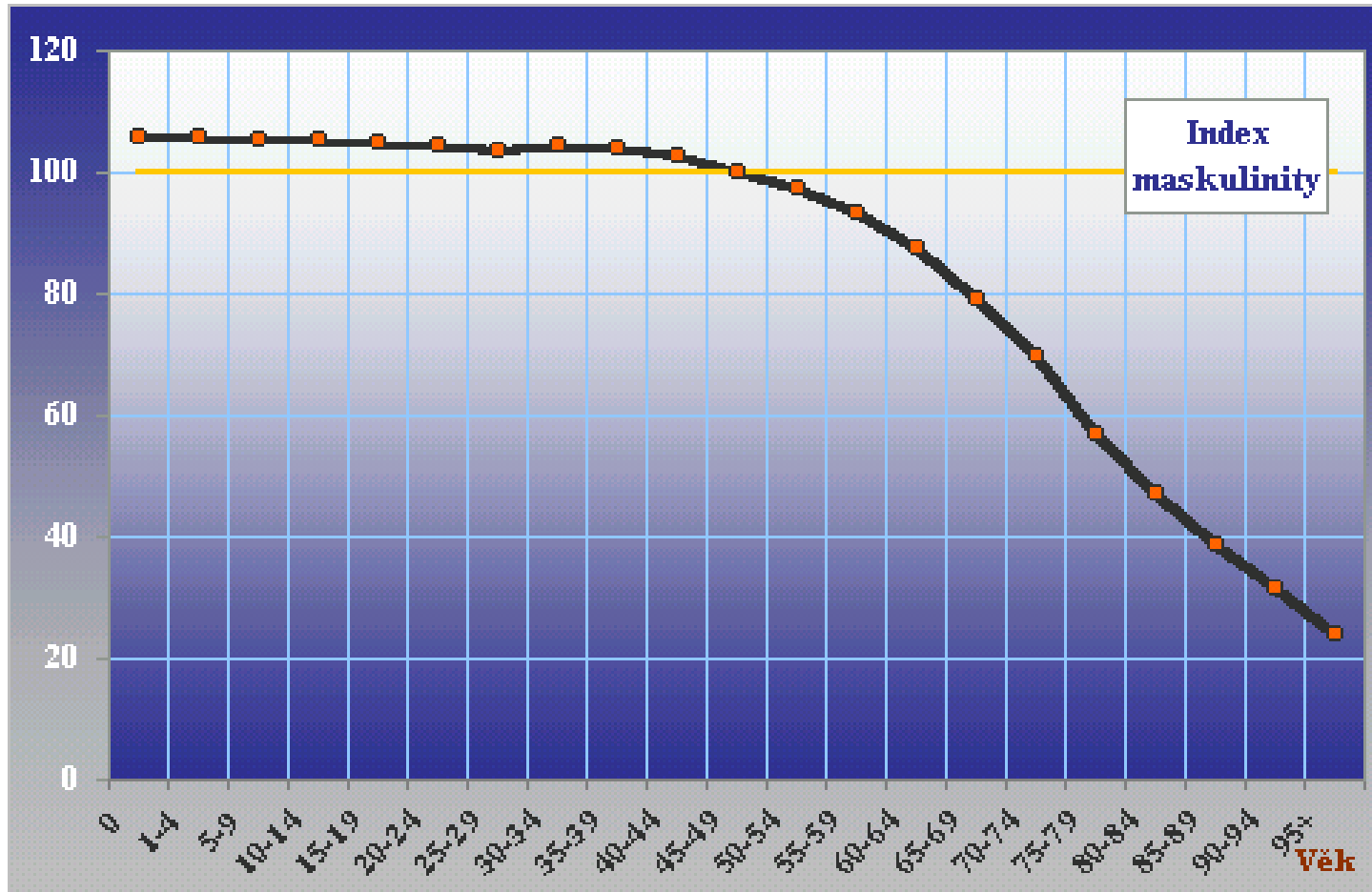
- Jeden ze základních úkolů demografie
- Podle **biologických znaků** /pohlaví, věk/
- Podle sociálně právních znaků /rodinný stav/
- Podle socioekonomických znaků
- Podle kulturních znaků/vzdělání/

Struktura podle pohlaví

- Poměr početního zastoupení obou pohlaví je výsledkem řady biologických a sociálních činitelů
- Vyjadřuje se **indexem maskulinity**, který udává počet mužů připadajících na 1000 žen

$$\frac{\text{počet mužů}}{\text{počet žen}} \times 1000$$

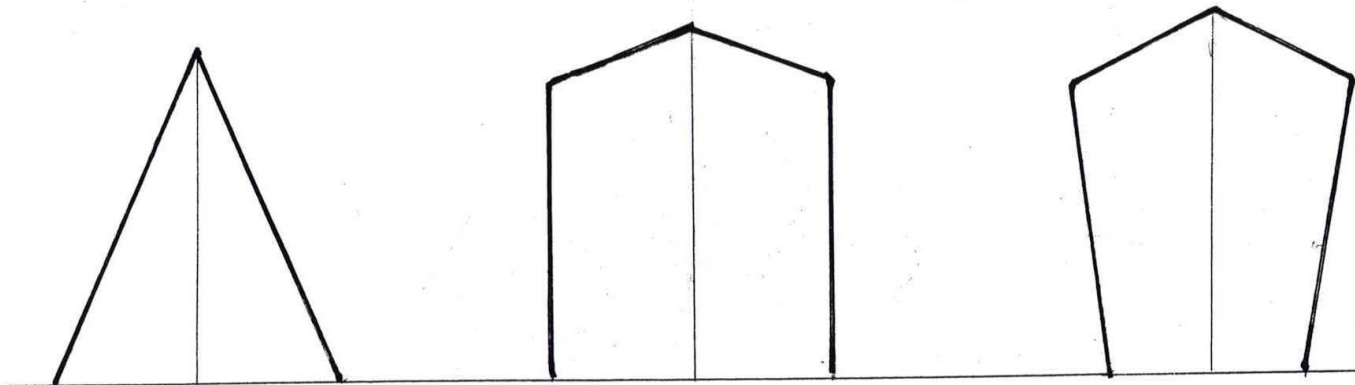
Index maskulinity, ČR 2003

Struktura podle věku

- Druhá zákl. demografická charakteristika jednotlivce
- Věkové složení populace
  - charakterizuje její současný stav
  - je důsledkem řady vlivů minulosti
  - východisko pro odhad vývoje v budoucnu
- Věk determinuje zdravotní stav
- Věková pyramida /strom života/- grafické vyjádření počtu obyvatelstva podle věku a pohlaví

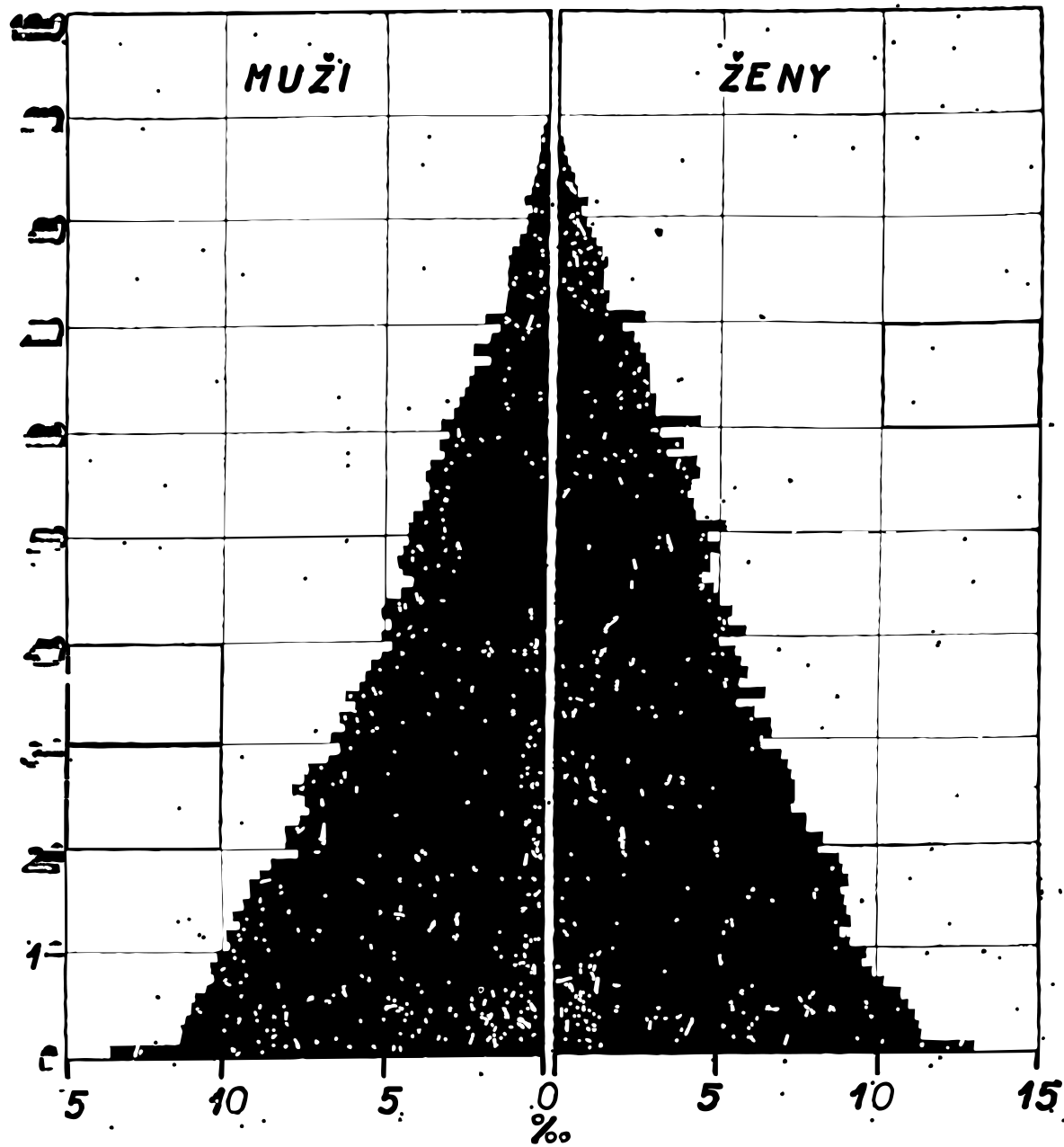
Základní typy struktury populace podle věku

a) progresivní

b) stabilní

c) regresivní

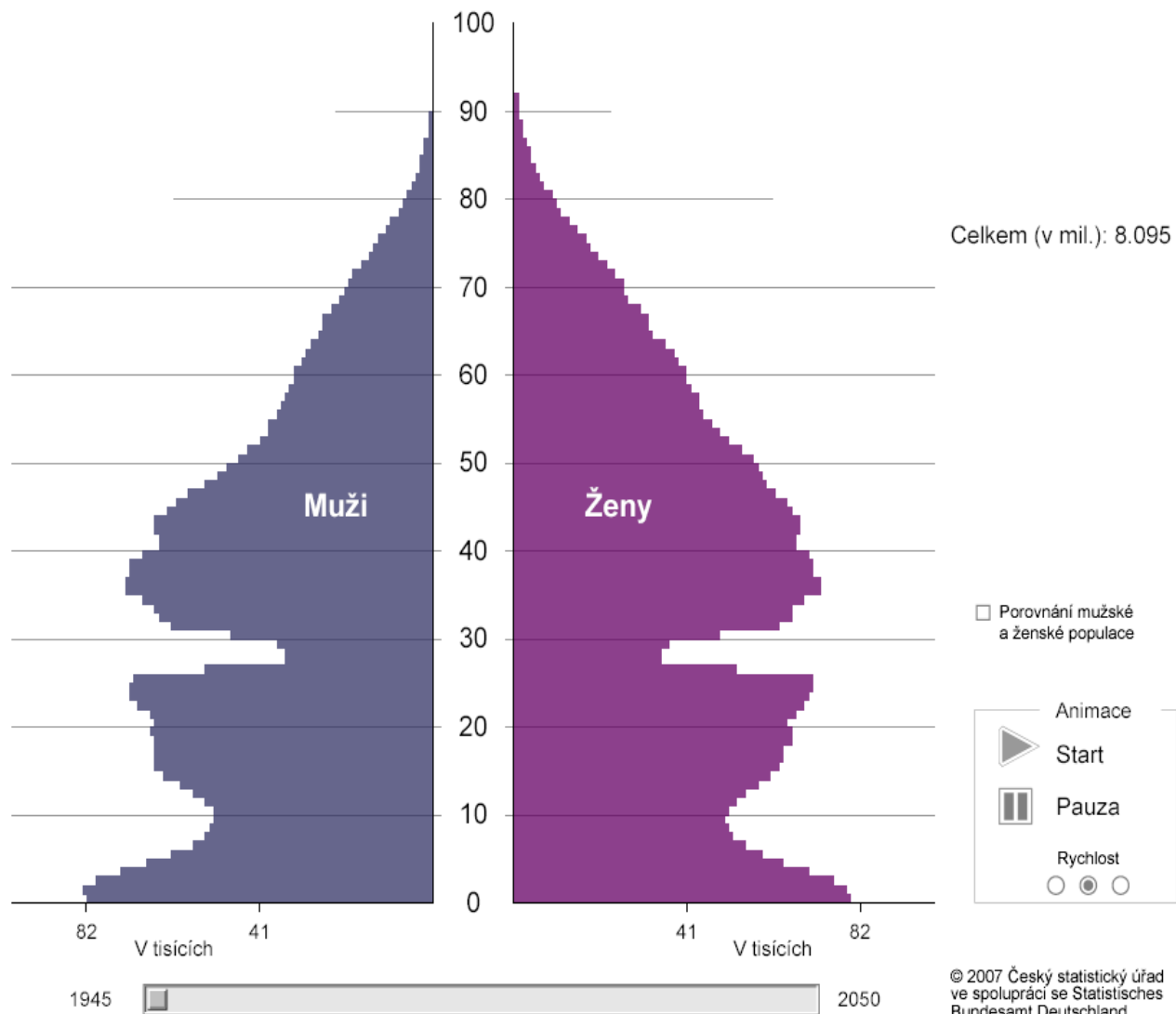

Graf 21: Věková pyramida obyvatelstva českých zemí r. 1900.

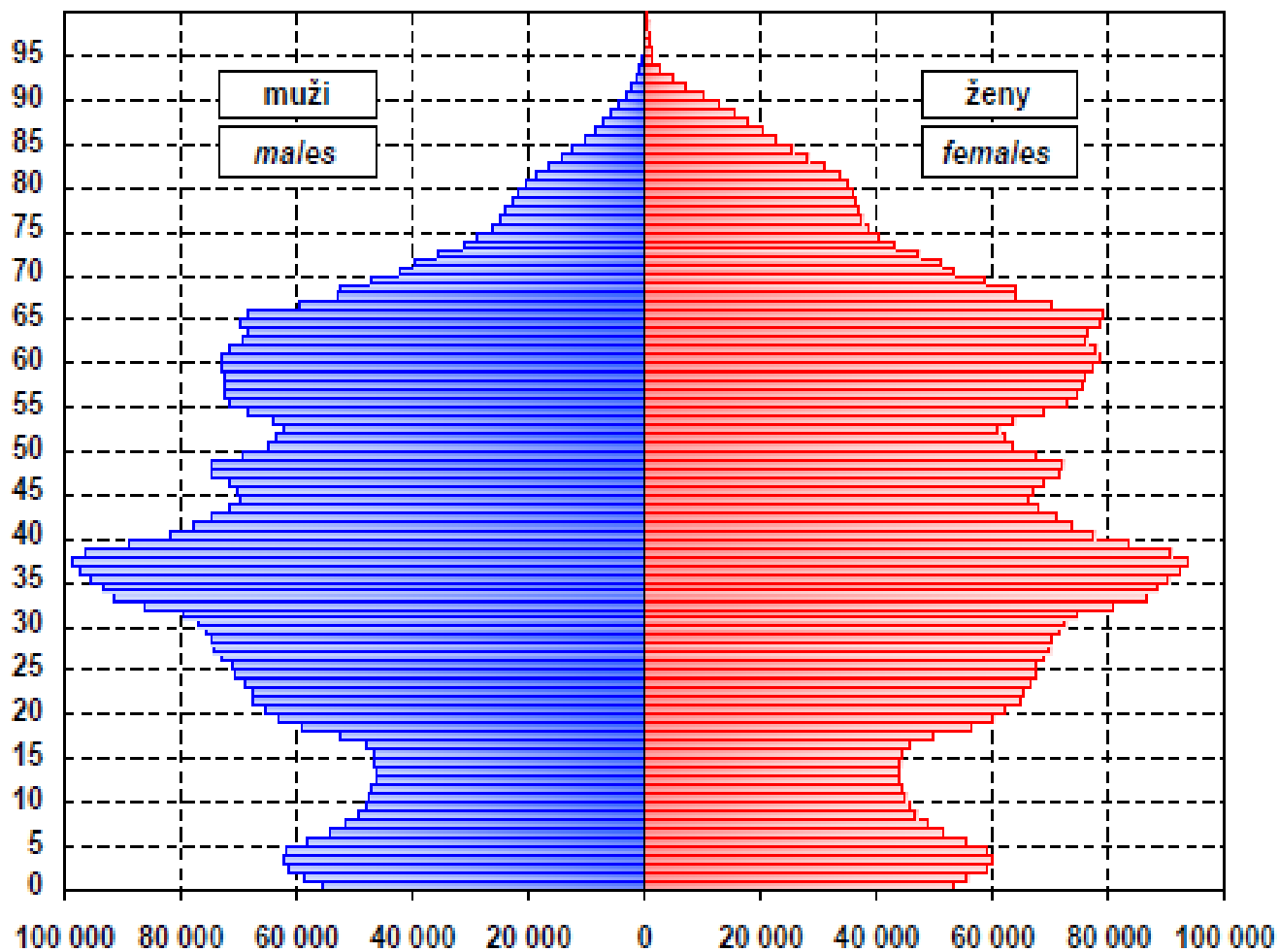
Věková skladba obyvatelstva: 1945

Česká republika

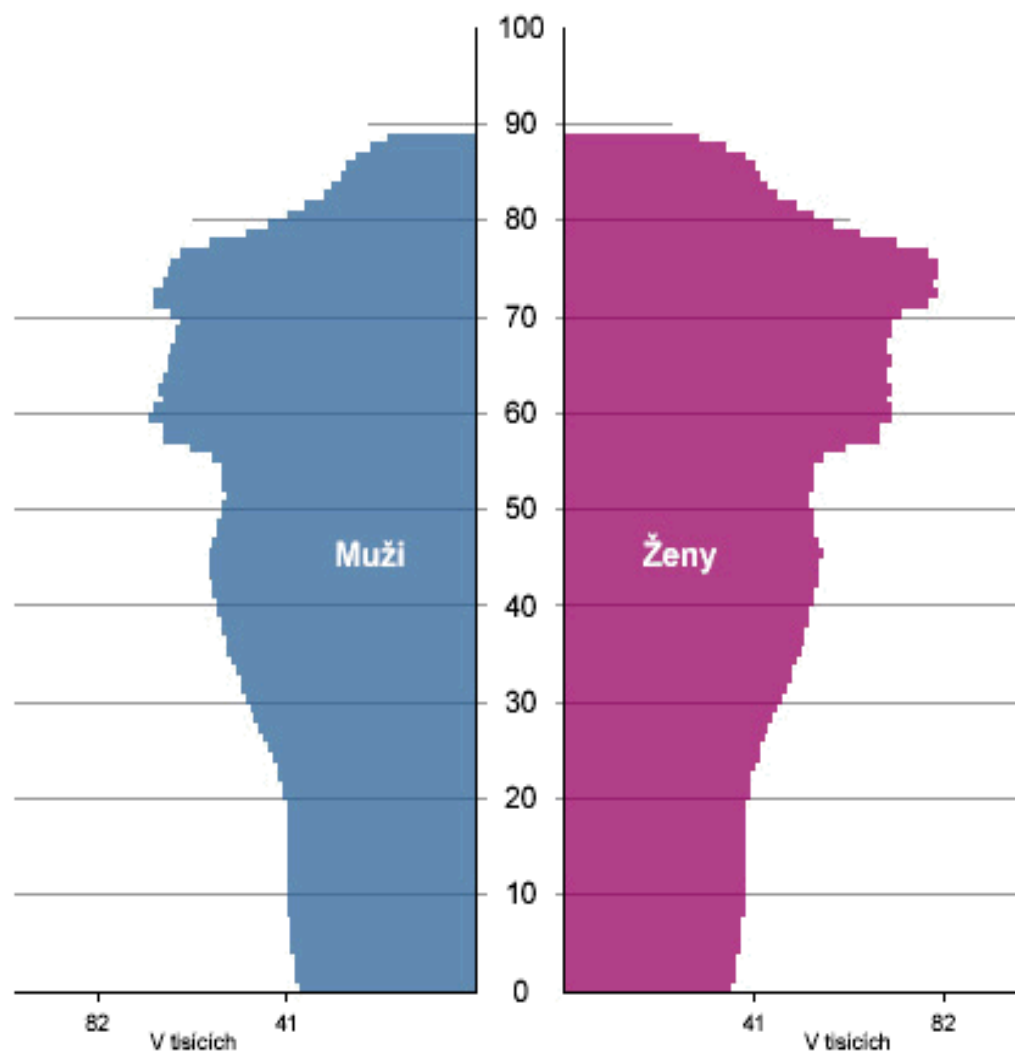
Věkové složení obyvatelstva k 1.7.

Population by age to 1.7.

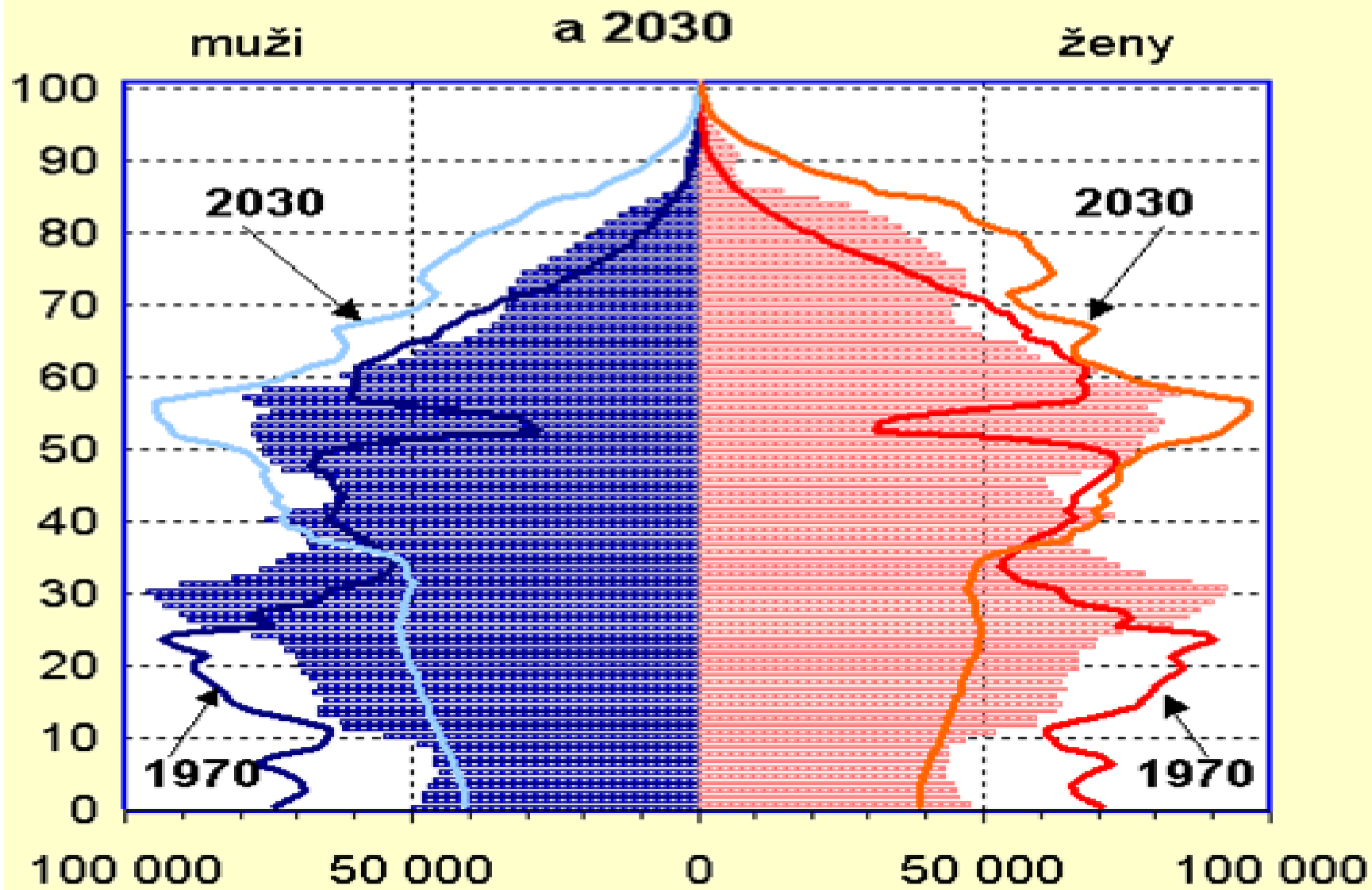

Věková skladba obyvatelstva: 2050

Česká republika

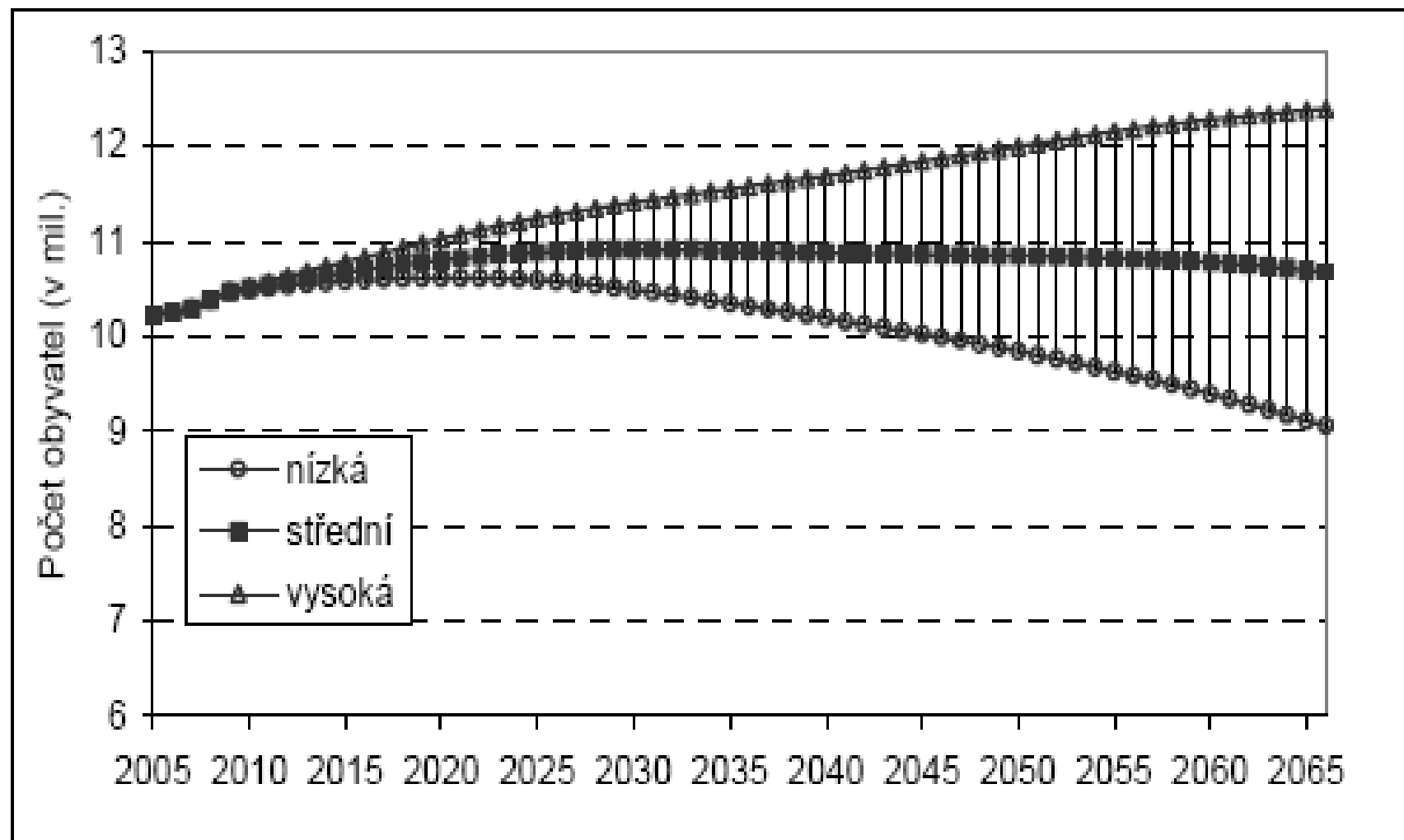
Věkové složení v letech 1970, 2004 a 2030

VÝSLEDKY PROJEKCE (STŘEDNÍ VARIANTA) PROMĚNY „STROMU ŽIVOTA“

Obr. 7: Počet obyvatel (k 1.1. daného roku)

Demografické stárnutí

- Jev typický pro vyspělé země
- Růst podílu starších věkových skupin v populaci
- Výsledek dvou procesů:
  - klesající porodnost
  - pokles úmrtnosti
- Následkem je rostoucí hodnota **indexu stáří** (113,3 - r. 2012) – 1,768 mil.osob $\geq$ 65 let

INDEX STÁŘÍ

- počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0-14 let
- r.2012 - podíl dětské populace - 14,8%
  - podíl seniorů - 16,8%
- počet seniorů převyšuje počet dětí v ČR od r. 2006

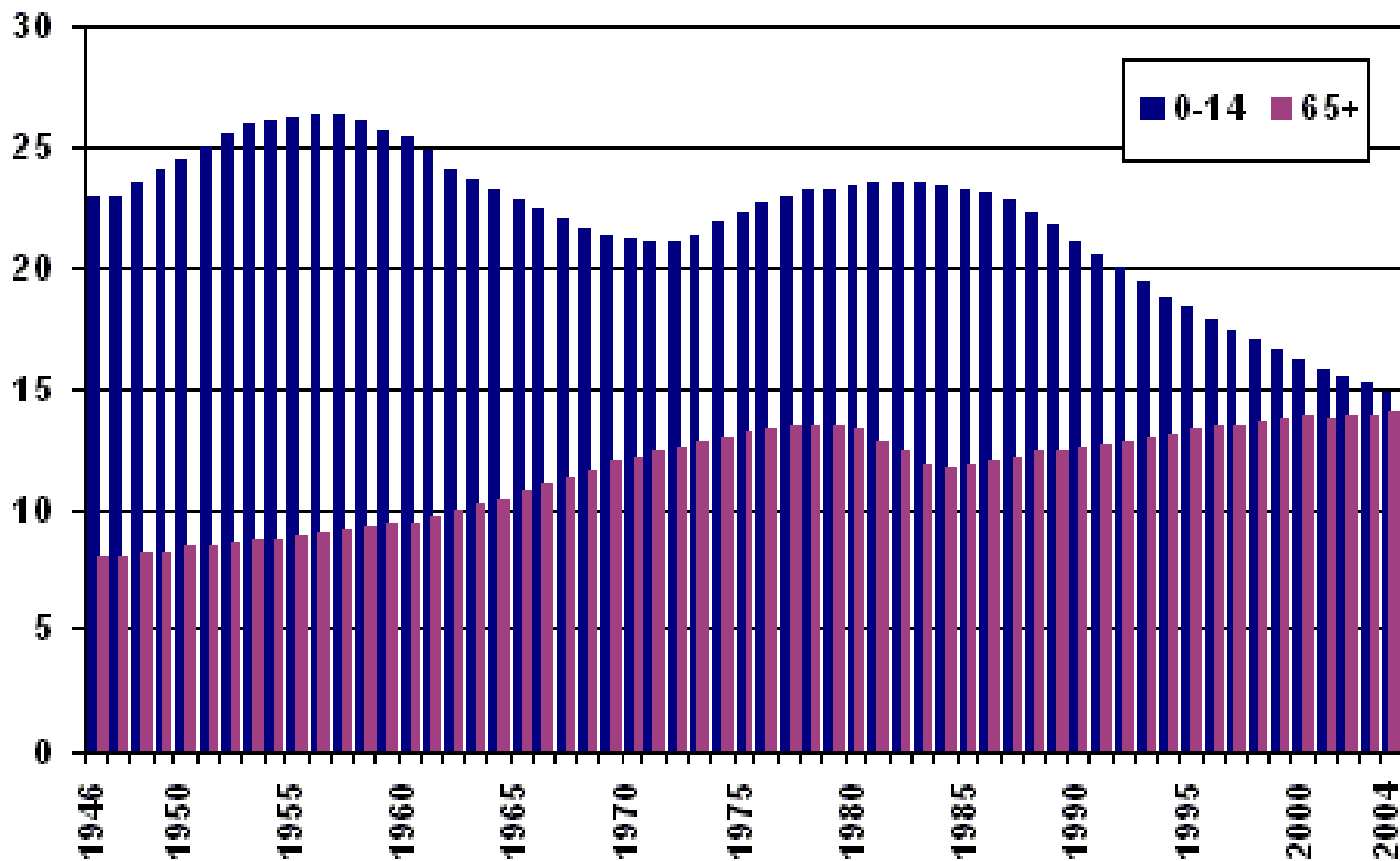

Demografické stárnutí

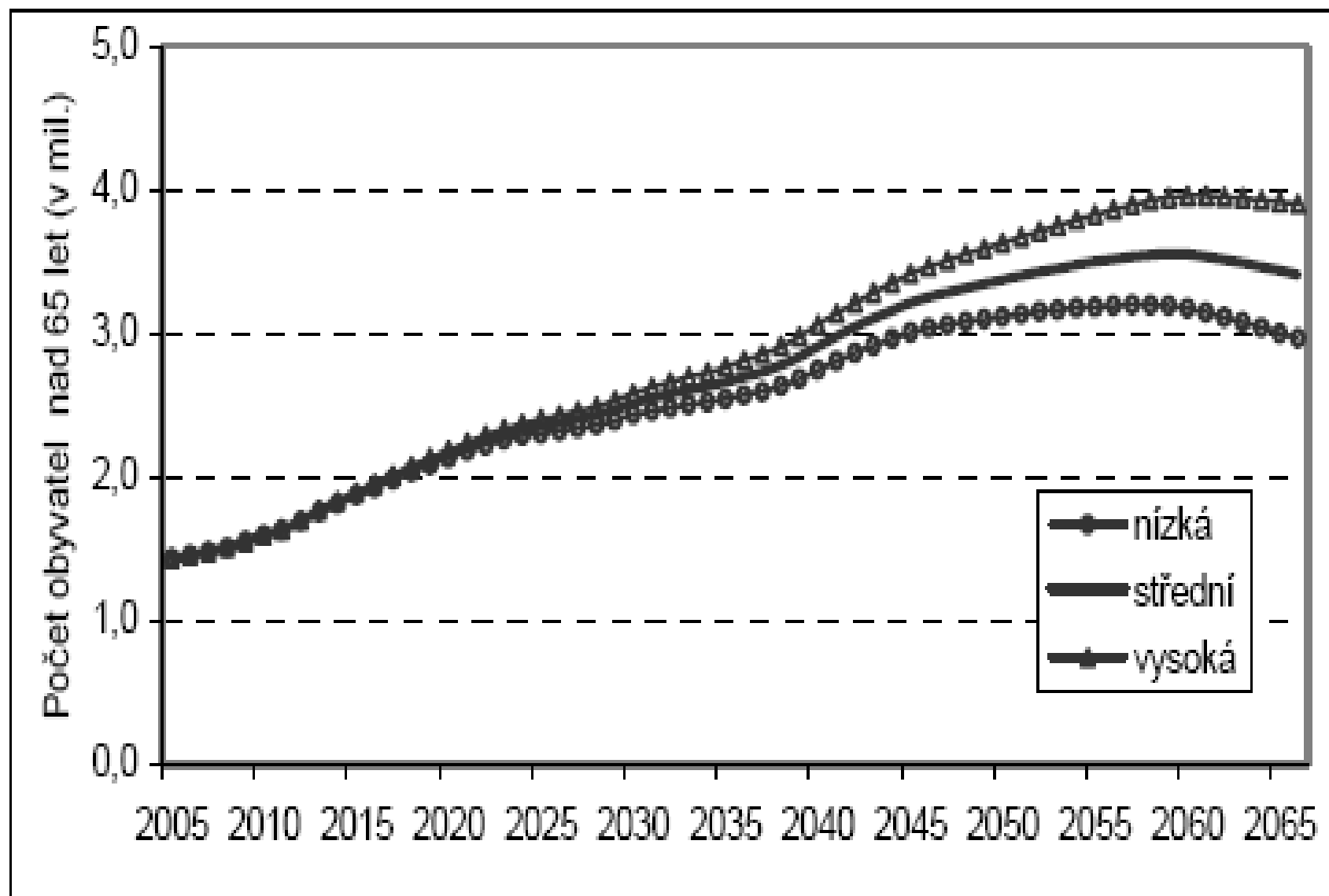
leden 2013 —

v ČR žije **1103** občanů ve věku **100 a více let** (920 žen, 183 mužů)

**Podíl obyvatel ve věkové skupině 0-14 a 65 a více let
v letech 1946-2004 (v %)**

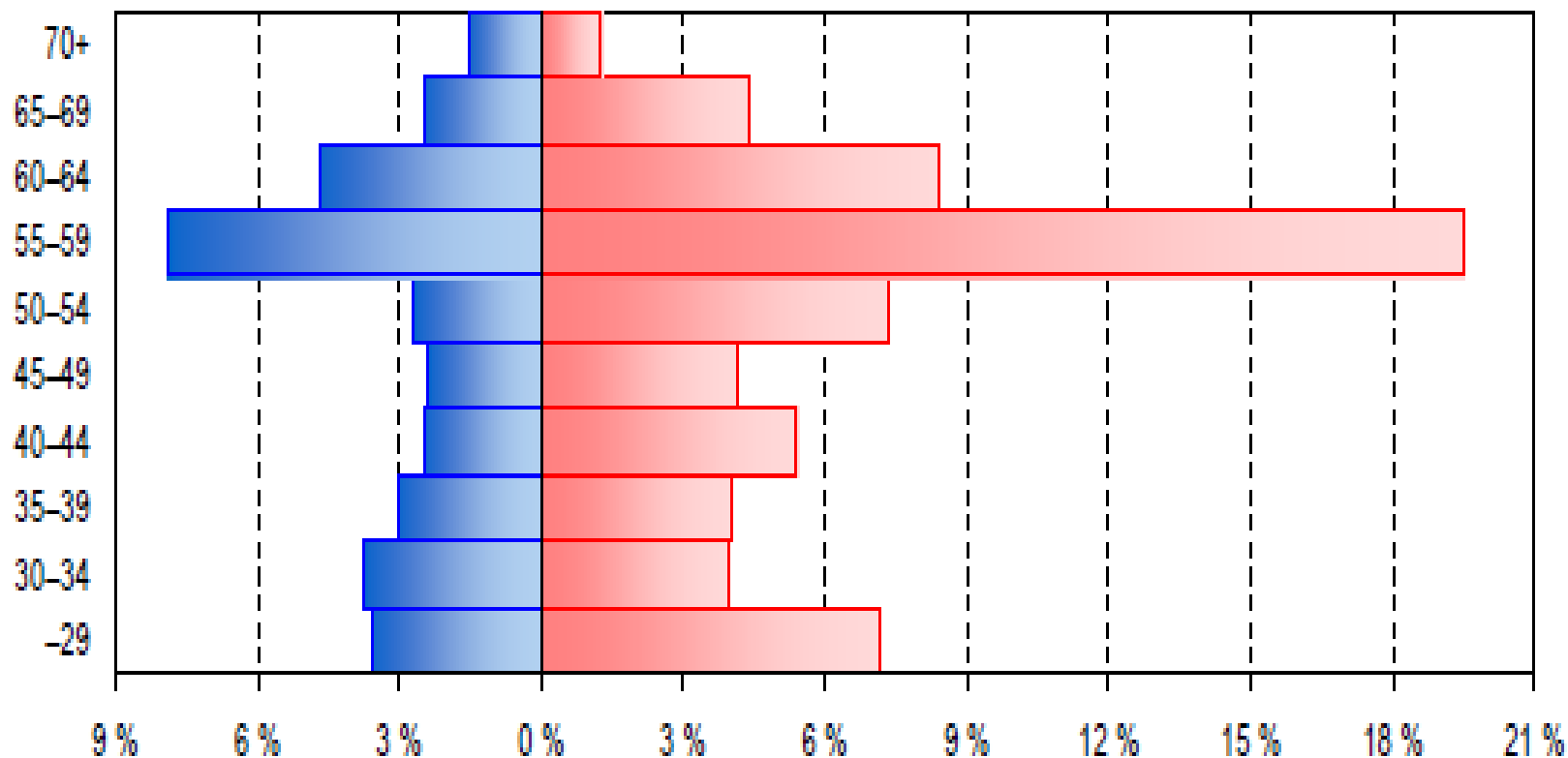

Obr. 8: Počet osob starších 65 let

Věková struktura zubních lékařů v ČR (2012)

zubní lékaři

- 37% populace ZL tvoří osoby věku 50 – 59 let

1. Hlavní rysy demografického vývoje (2012)

- Počet obyvatel se zvýšil (31.12. 2012 : **10 516 125** osob - zvýšení oproti 2011 díky zahraniční migraci, počet ž.narozených 108,6 tisíc, počet zemřelých 108,2 tisíce osob)
- Populace stárne, průměrný věk (**41**) poroste a v roce 2030 může dosáhnout 46 let
- Pokles porodnosti trvá (do r. 2008 porodnost rostla),
- Intenzita úmrtnosti nadále klesá (↓ SÚ), (HÚ 10,3 ‰)

2. Hlavní rysy demografického vývoje (2012)

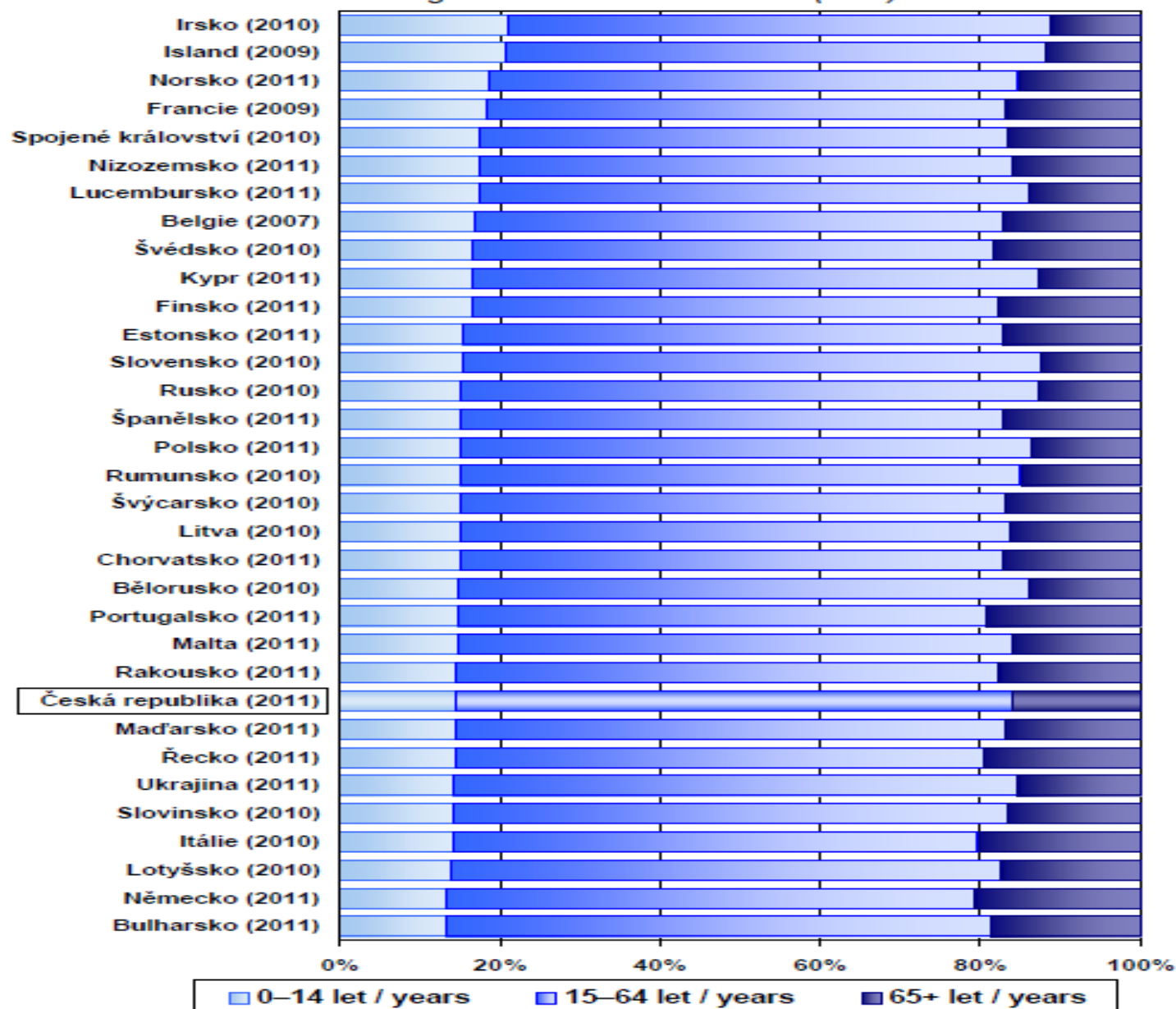
- Celkový počet potratů (37 734) mírně snížil
- Další pokles sňatečnosti, **pokles rozvodovosti**
- ↑ podíl dětí naroz. mimo manželství (43,4%)
- ↑ porodů císařským řezem (24%)
- ↑ rodiček nad 35 let (17% dětí)
- Kojenecká úmrtnost se mírně klesá (**2,6‰**)
- **Střední délka života opět **roste**, u žen činí **80,88** let, u mužů **75** let**

3. Hlavní rysy demografického vývoje (2012)

- Ve srovnání se zeměmi EU 15 má ČR vyšší úmrtnost a tím nižší střední délku života, naopak v kojenecké úmrtnosti jsme mezi špičkou Evropy i světa
- **Indexem stáří /113,3/** (neustále **roste** - 113,3 seniorů na 100 dětí) patří ČR k evropskému podprůměru, postupně se však řadíme mezi země s nejstarším obyvatelstvem

Věková struktura obyvatelstva (v %)

Age structure of inhabitants (in %)

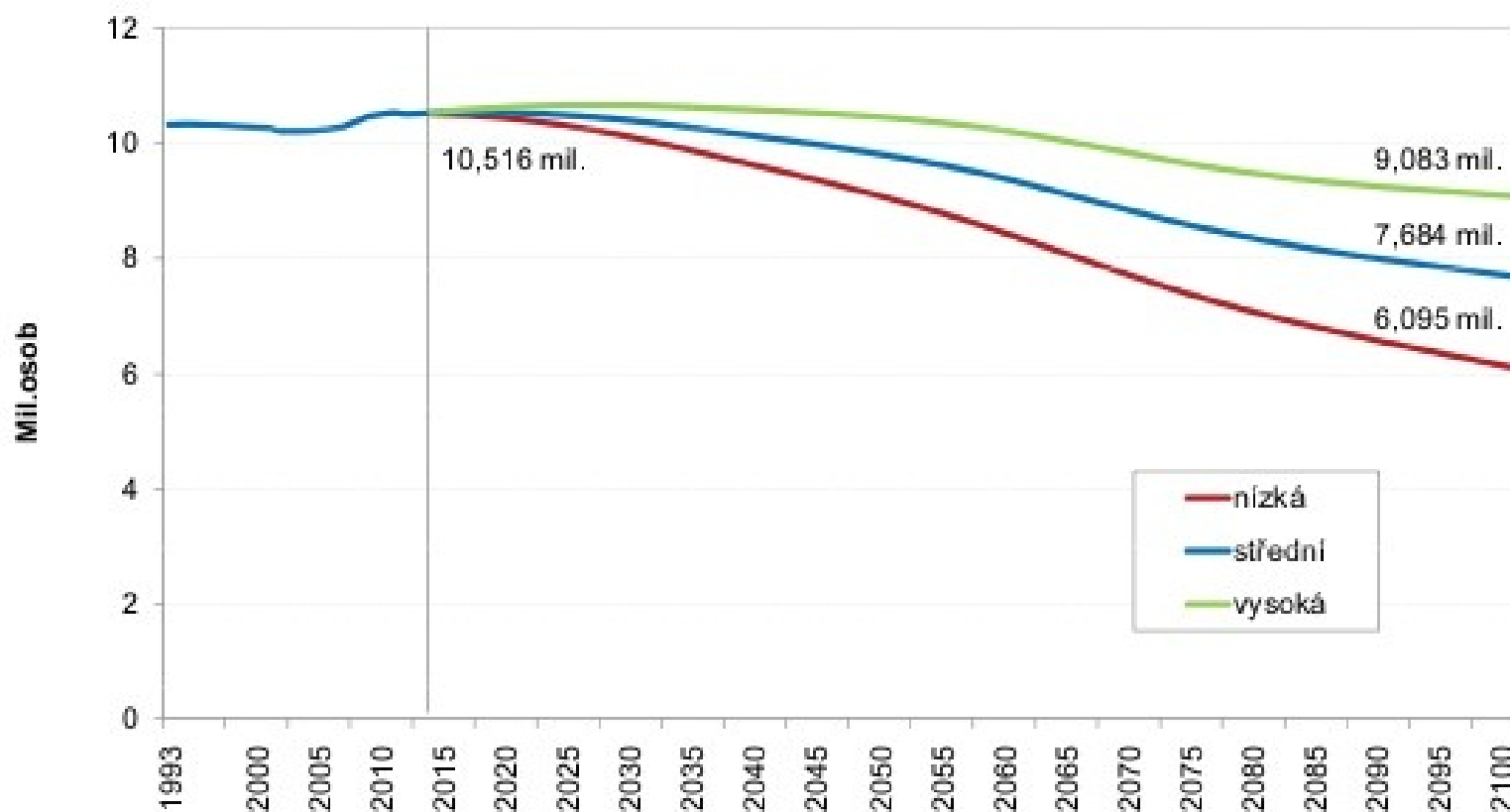

Projekce obyvatelstva ČR 2013 -2100 - střední varianta (ČSÚ)

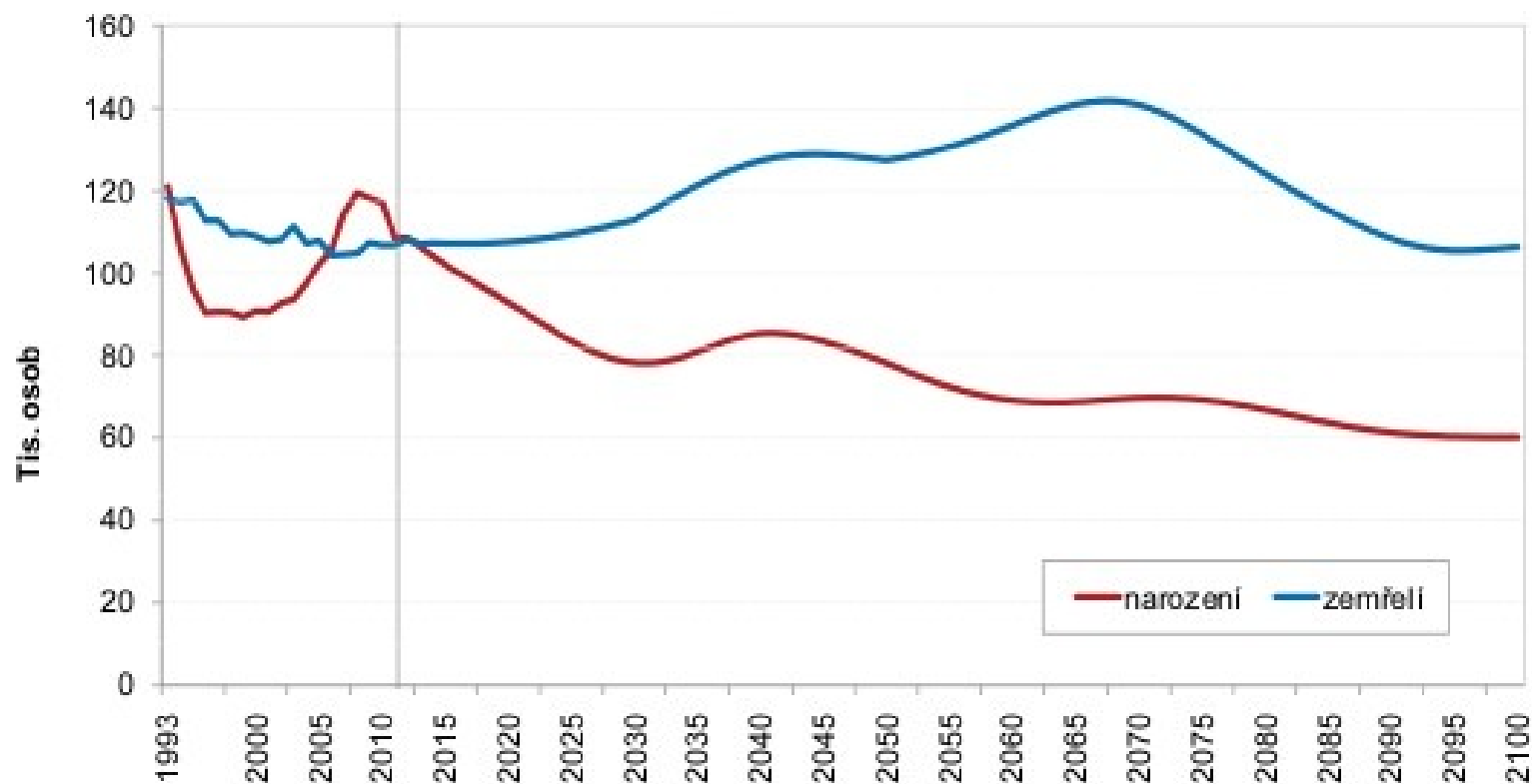
- r. 2101 bude mít ČR **7,68 mil.** obyvatel
- osoby ≥ 65 let budou tvořit 1/3, dětí bude 12%
- prům. věk 50 let,
- SDŽo – 91 let ženy, 87 let muži
- vývoj migrace je těžko předvídatelný

Čechů ubyde a zestárnou, cizinci nás nezachrání!!!

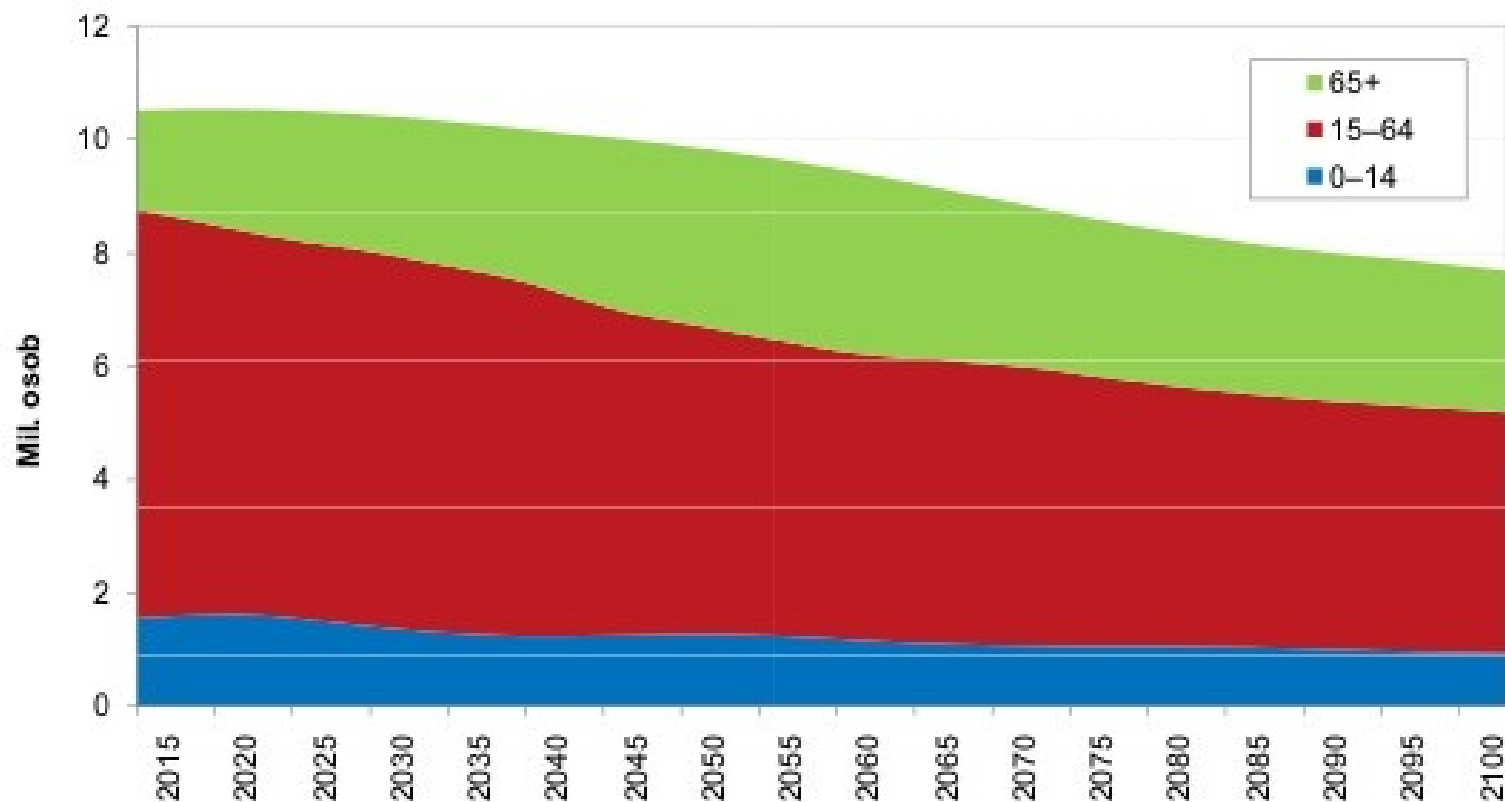
VÝSLEDKY PROJEKCE POČET OBYVATEL (K 1.1.)

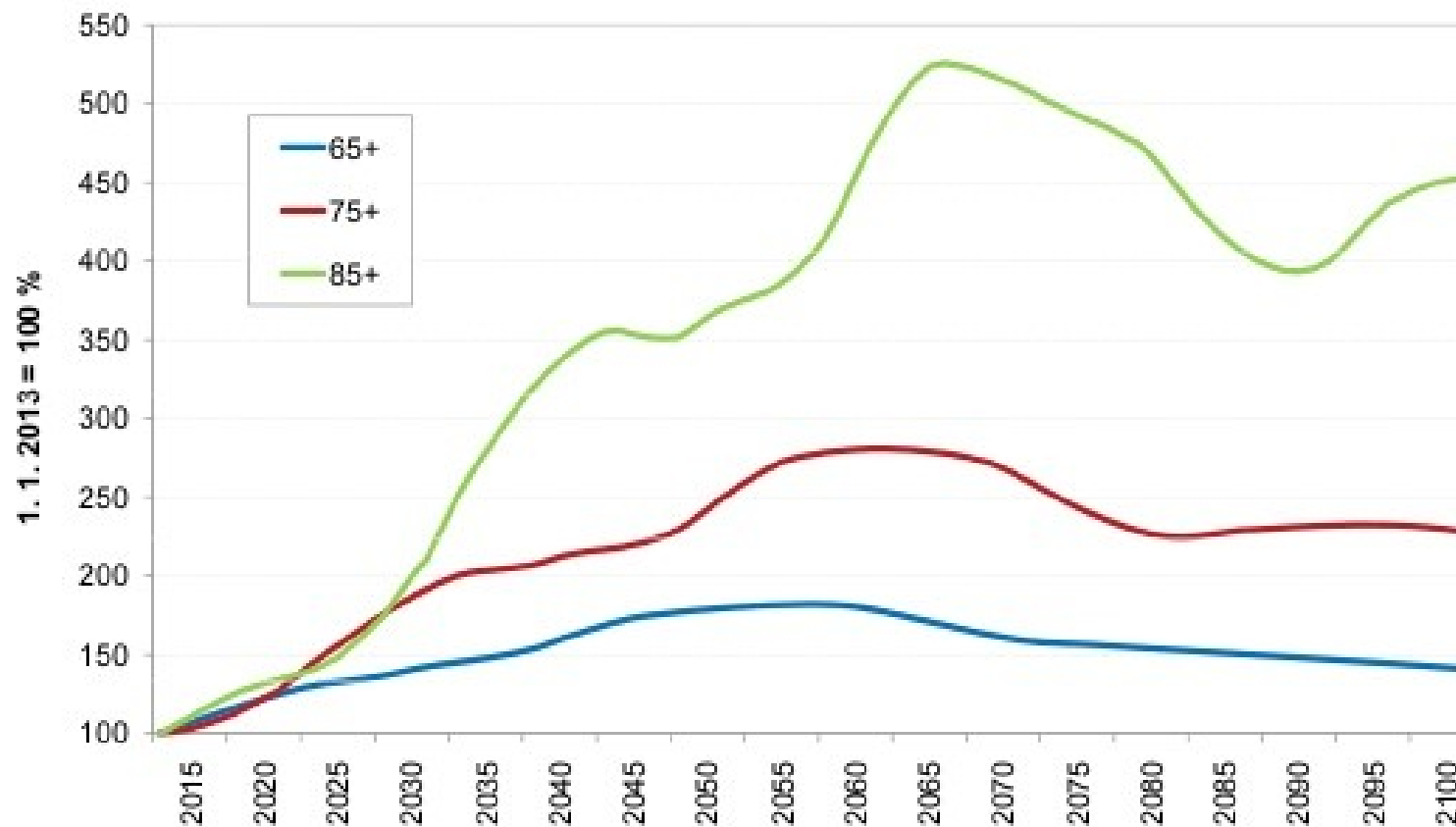
VÝSLEDKY PROJEKCE (STŘEDNÍ VARIANTA) PŘIROZENÁ MĚNA

VÝSLEDKY PROJEKCE (STŘEDNÍ VARIANTA) VÝVOJ VĚKOVÉHO SLOŽENÍ (ABS.)

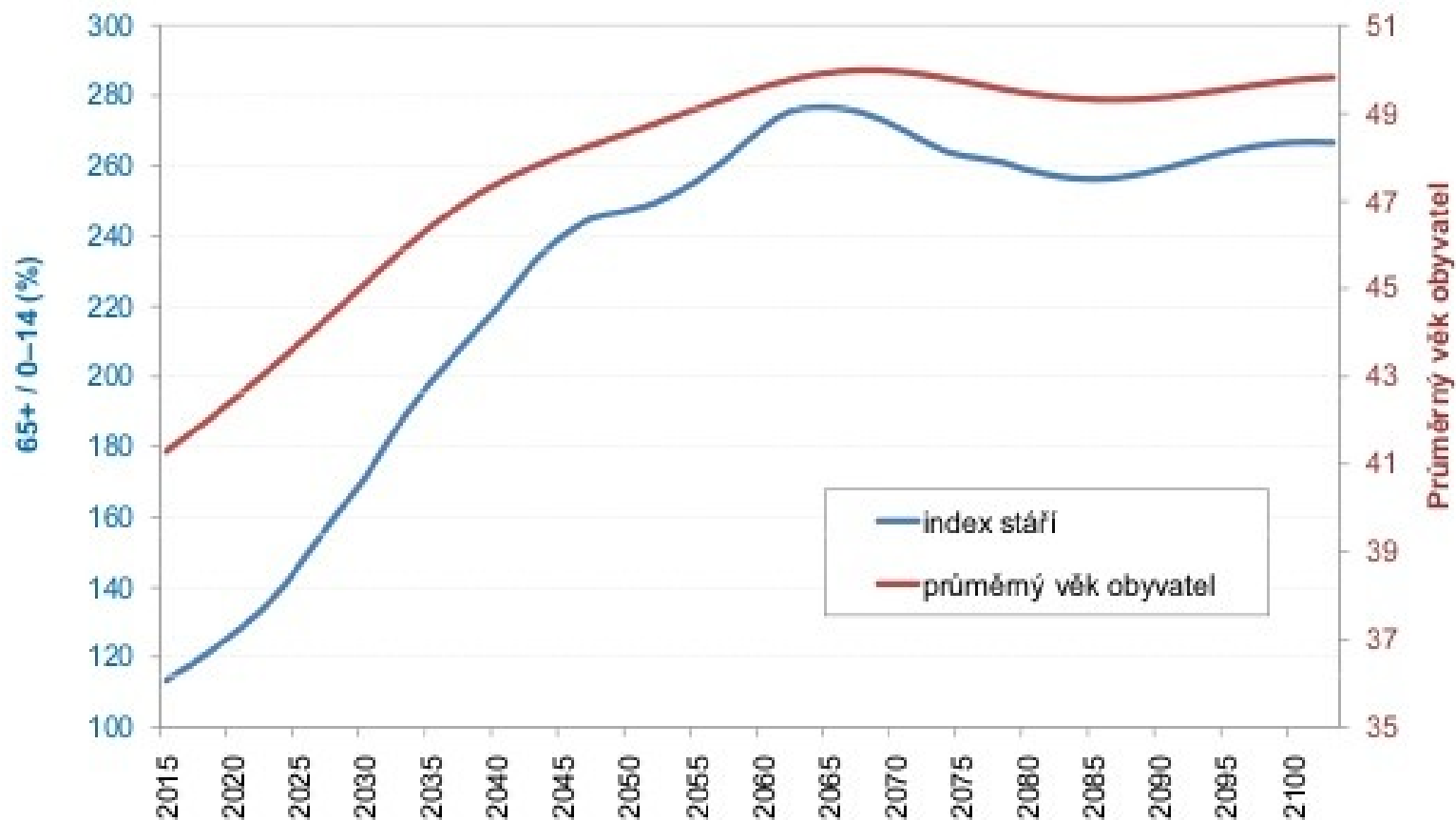
VÝSLEDKY PROJEKCE (STŘEDNÍ VARIANTA) RŮST SENIORSKÉ POPULACE

VÝSLEDKY PROJEKCE (STŘEDNÍ VARIANTA) VÝVOJ VĚKOVÉHO SLOŽENÍ (%)

VÝSLEDKY PROJEKCE (STŘEDNÍ VARIANTA) INDEX STÁŘÍ A PRŮMĚRNÝ VĚK

VÝSLEDKY PROJEKCE

SOUHRN

- Přirozený přírůstek posledních let je neudržitelný, přírůstky bude zajišťovat pouze zahraniční migrace.
- Počet obyvatel se brzy začne snižovat, v horizontu by mohl být nižší o 13–42 %.
- Obyvatelstvo ČR výrazně zestárne: třetina obyvatel bude starší 65 let.
- Stárnutí nezabrání ani masivnější migrace.
- Poměr produktivní a neproduktivní složky populace zmírní posun věkové hranice odchodu do důchodu.

Děkuji za pozornost

